

نقد کردن دل شیر می خواهد

نگاهی به نخستین جشنواره نقد کتاب

اشاره:

نخستین جشنواره نقد کتاب، در آخرین روز هفته کتاب، در خانه هنرمندان ایران برگزار شد. این مراسم را بهانه‌ای قرار دادیم تا به سراغ صاحب‌نظران عرصه نقد و دست‌اندرکاران نخستین جشنواره نقد کتاب برویم و دیدگاه‌های گوناگون را در این باره جویا شویم. نخست به بررسی دیدگاه‌های دست‌اندرکاران جشنواره می‌پردازیم و سپس گزارش خبری نخستین جشنواره نقد را تقدیم شما می‌کنیم.

○ شیمیا ملاصالحی

وی می‌افزاید: بیش از ۵۰ نشریه نقد کتاب در کشور منتشر می‌شود، ولی پس از بررسی، متوجه شدیم که فقط ۱۲ نشریه با تعریف ما همخوانی دارند. قاسمی درباره روند اجرایی بخش داوری اولین جشنواره نقد گفت: در بخش داوری، گروه ویژه‌ای برای بخش کودک و نوجوان تشکیل شد و در کنار بخش‌های داوری نشریه برتر و پیش‌کسوت برگزیده، هر یک به صورت جداگانه و پس از برگزاری جلساتی، آرای خود را اعلام کردند. فرید قاسمی افزود: داوری در دو مرحله انجام شد. در مرحله اول، کل نقدهای چاپ شده در سال ۸۲، توسط گروه‌های کارشناسی، در یازده رشته مورد بررسی قرار گرفت و از هر نشریه ۵ نقد به مرحله دوم داوری راه یافت. در مرحله دوم ۵ تن از محققان و مدرسان دانشگاه، به عنوان هیأت داوری نهایی معرفی شدند و این هیأت از بین ۵ نقد برگزیده هر نشریه، یک نقد را انتخاب کرد که البته به دلیل تنوع حوزه کلیات و کودک و نوجوان، دو نقد برتر در این حوزه‌ها انتخاب شد.

فرهاد نباتی:

جشنواره نقد بعدی گسترده‌تر است

فرهاد نباتی، دبیر اجرایی جشنواره نقد کتاب هم درباره فکر و طرح اولیه جشنواره نقد کتاب می‌گوید: خانه کتاب به عنوان یک مجموعه اطلاع‌رسانی در حوزه کتاب و پشتیبانی در این حوزه، طی دهه گذشته برنامه‌های مختلفی را به اجرا گذاشته که یکی از این برنامه‌ها، برگزاری نشست‌های نقد کتاب است که در ادامه انتشار نشریات نقد کتاب برپا شد.

نباتی در ادامه با اشاره به ضرورت شناساندن جایگاه واقعی نقد، اهداف اولیه از برپایی این جشنواره را چنین توصیف می‌کند، بنا بر پیشنهاد آقای مسجد

فرید قاسمی:
۱۲ نشریه فقط نقد
می‌کنند

سید فرید قاسمی، دبیر جشنواره نقد کتاب، درباره ضرورت برپایی این جشنواره می‌گوید: ما امروز در دوران رونق نشریه‌های نقد کتاب به سر می‌بریم تا آن جا که در زمینه نقد در دهه اخیر، بیش از ۱۰۰ عنوان کتاب، تألیف و ترجمه شده. همه این‌ها ما را در مسیری قرار می‌دهد که بعد از پربرگی نقد، به فکر پربراری آن هم باشیم. دبیر جشنواره نقد کتاب می‌افزاید: پربراری در عرصه نقد باید سنجیده شده باشد؛ یعنی خود نقد هم باید نقد شود تا بتوانیم نقد معیار را به جامعه معرفی کنیم و یکی از راه‌های رسیدن به نقد معیار، برگزاری جشنواره نقد است. وی در مورد برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های اجرایی این جشنواره می‌گوید: بنا بر پیشنهاد آقای مسجد جامعی، خانه کتاب موظف شد که دبیرخانه جشنواره نقد کتاب را تأسیس کند و در ادامه، گفت‌وگویی تلفنی با دکتر احسان الهی، مدیر عامل خانه کتاب انجام شد و نتیجه این گفت‌وگو، به جلسه‌ای انجامید که آقایان محسن رضایی، احسان الهی، وهرز نوروزپور دیلمی و فرهاد نباتی در آن حضور داشتند. در این جلسه، مقرر شد امور هیأت داوران را عهده‌دار شوم و مسئولیت اجرایی و پشتیبانی نیز بر عهده آقای نباتی باشد. سید فرید قاسمی، درباره تحقق اهداف موضوعی اولین جشنواره نقد کتاب می‌گوید: برای اولین دوره به این تعریف رسیدیم که نشریاتی می‌توانند در این جشنواره شرکت کنند که صرفاً به نقد پرداخته باشند.

نخستین

تبدیل: خجاییان، طالقانی
خجاییان، موسوی، علیا، غزنی
خانمی، همتی، ایدان، ایدان
طبقه دوم، تالار پتھون
مجلس، تهران، ۱۳۳۳، ساعت ۱۷:۱۵

خانه کتاب

طور که نقد، تعالی کتاب، نویسنده و افکار عمومی است، جشنواره نقد هم تعالی منتقد و نقد است.

میرزایی معتقد است که تشویق منتقدان، باعث هدایت نقد به سمت جایگاه و خاستگاه واقعی آن می‌شود. ضمن این که نقد را به حوزه‌هایی که در آن‌ها حضوری کم‌رنگ دارد هم سوق می‌دهد.

مسئول اجرایی جشنواره نقد کتاب، تحقق اهداف از پیش تعیین شده جشنواره را غیر قابل اندازه‌گیری می‌داند و می‌گوید: هدف اساسی جشنواره، تشویق منتقد بود که بازتاب تحقق این هدف، به گذشت زمان و بازخوردگیری مقامات ذی‌ربط از منتقدان و دست‌اندرکاران نیاز دارد.

آن چه مسلم است، توفیق نخستین جشنواره نقد کتاب در دستیابی به هدف مذکور، حتی تا بیش از ۸۰ درصد بوده است.

میرزایی، تغییر برنامه‌ریزی و ضعف اطلاع‌رسانی را از مهم‌ترین نقاط ضعف جشنواره نخستین برمی‌شمرد و می‌افزاید: تمام برنامه‌های ما معطوف به اجرای مراسم در ۷ دی ماه بود که با تغییر آن به ۹ دی ماه، تقریباً دچار مشکل بسیار جدی شدیم تا آن‌جا که مجبور شدیم در طی ۴ تا ۵ روز، دوباره

در مورد مجری، سالن، تماس مجدد با حضار و... اقدام کنیم که البته با همکاری خانه هنرمندان تا حدودی این مشکلات حل شد.

مسئول اجرایی نخستین جشنواره نقد، در ادامه می‌گوید: از اطلاع رسانی راضی نبودیم. ستاد دوازدهمین دوره هفته کتاب و روابط

عمومی خانه کتاب، به طور مشترک متولی اطلاع رسانی نخستین

جامعی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، قرار شد برای ترویج نقد و تشویق منتقدان، جشنواره‌ای با هدف معرفی نقدهای برتر برگزار شود. بر این اساس، خانه کتاب موظف شد دبیرخانه جشنواره نقد را راه‌اندازی کند.

وی اضافه می‌کند: در گام اول، مقرر شد شورای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، برای پیگیری و اجرای امور تشکیل

شود. در جلسات این شورا، مسئولیت امور اجرایی و پشتیبانی به من واگذار شد. دبیر اجرایی جشنواره نقد کتاب، درباره برگزاری دومین جشنواره نقد، چنین می‌گوید: طبق برنامه‌ریزی‌های انجام شده، مقرر شد در دومین جشنواره نقد کتاب، آن دسته از نشریاتی هم که صفحات یا ستون‌های نقد کتاب دارند، شرکت داده شوند. این در حالی است که در جشنواره اول، تنها نشریاتی شرکت کردند که فلسفه وجودی‌شان نقد کتاب بود و تمامی نشریه به نقد و معرفی کتاب اختصاص داشت.

ناصر میرزایی: ۸۰ درصد توفیق داشته‌ایم

ناصر میرزایی، مدیر اجرایی جشنواره نقد کتاب، ناشناخته بودن مفهوم نقد را یکی از کمبودهای اساسی در حوزه ادبی می‌داند و در این باره می‌گوید: همان

جشنواره نقد کتاب بودند و ما نیز تصور کردیم کار اطلاع رسانی به خوبی پیش می‌رود. وقتی متوجه شدیم کار اطلاع رسانی دچار ضعف اساسی است، با هماهنگی روابط عمومی خانه کتاب ناچار شدیم در یک هفته باقی مانده اطلاع رسانی کنیم و همین موضوع باعث ضعف حضور مطبوعات و استقبال کم آن‌ها شد.

ناصر میرزایی، کمبود بودجه را یکی دیگر از محدودیت‌های این جشنواره شمرد و گفت: مشکل بودجه بیشتر به علت برگزاری نخستین دوره این جشنواره بوده است؛ زیرا ما برآوردگیری مشابهی نداشتیم و همین باعث شد تا برخی برنامه‌ها از قبیل اجرای نمایش و موسیقی را حذف کنیم.

وی در مورد برنامه‌ریزی‌های آتی، برای برگزاری دومین جشنواره نقد می‌گوید: تعیین متولی دایم برای برگزاری دومین جشنواره، از جمله نکات مثبت است و مطمئناً نقاط ضعف را خواهد پوشاند. تعیین خانه کتاب که خود صاحب امتیاز مهم‌ترین و گسترده‌ترین مجلات نقد در کشور است، یعنی کتاب ماه‌ها و کتاب هفته به عنوان متولی برگزاری جشنواره نقد، گامی مثبت در جهت رسیدن به اهداف جشنواره است.

وی از تهیه آیین‌نامه دومین جشنواره نقد کتاب در خانه کتاب خبر داد و گفت: برنامه‌ریزی‌های کلی و ارائه راهکارها در خانه کتاب، برای هر چه بهتر برگزار شدن دومین جشنواره، در دست بررسی است.

جواد جزینی:

کافی است نقدهای دهه ۶۰ را با دهه ۷۰ مقایسه کنیم

جواد جزینی، یکی از داوران اولین جشنواره نقد کتاب، برگزاری جشنواره نقد را گامی در جهت بهبود نقد در ادبیات کودک و نوجوان می‌داند و معتقد است: بهبود جریان نقد در ادبیات کودک و نوجوان، به عوامل متعددی بستگی دارد. سعی در توسعهٔ بینش و تفکر انتقادی، یکی از این عوامل است؛ زیرا تا این جریان فکری در فرهنگ ما نهادینه نشود، بهبود جریان نقد و توسعه آن مفهومی ندارد.

وی می‌افزاید: جدی شدن نقد و پژوهش در سطوح آموزش عالی هم می‌تواند به بهبود این روند کمک کند تا آن

جا که لزوم تأسیس و راه اندازی رشته‌ای با نام ادبیات کودک و نوجوان و یا گرایش در ادبیات فارسی با این عنوان، گامی برای بهبود شرایط نقد است.

داور اولین جشنواره نقد کتاب، در ارزیابی جشنواره نقد می‌گوید: داوری کار دشواری است و اغلب به تعداد آثار برگزیده نشده، منتقد وجود دارد. امروزه کار داوری و نقد، دل شیر می‌خواهد. البته کمی علاقه و دلسوزی هم لازمه آن است؛ زیرا بسیاری از نویسندگان و منتقدان، حاضر نمی‌شوند به قضاوت و داوری آثار دوستان و همکاران خود بپردازند. آن‌ها فکر می‌کنند این قضاوت، باعث دلگیری دیگران می‌شود. البته شاید برای نپذیرفتن داوری، دلایل دیگری هم وجود داشته باشد که جایگاه مطرح شدن آن‌ها جای دیگری است.

جزینی مراحل کار داوری را به سه بخش تقسیم کرد و گفت: مرحله اول جمع‌آوری و فهرست کلیه نقدهای مطبوعاتی و تهیه نسخه‌ای از آن‌ها بود. مرحله دوم، شامل داوری ۲۰۰ اثر توسط سه داور بود که سرانجام ۱۶ اثر به مرحله نهایی راه یافت و پس از بحث و تبادل نظر داوران، دو اثر معرفی شد که این دو اثر در بخش نقد برگزیده مطبوعات و نقد برگزیده کتاب ماه معرفی شدند.

جزینی در مورد مشکلات بخش داوری می‌افزاید: جمع‌آوری مطالب نقد شده، بسیار اهمیت داشت. به همین منظور، تمام نشریات سال ۸۲ بررسی شد و این جست و جو، با همکاری مرکز مطالعات ادبیات داستانی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی صورت گرفت. البته برخی مطالب که با عنوان نقد در فهرست‌ها ثبت شده بود. معرفی کتاب، مقاله یا پژوهش بود و بعضی نقدها هم اصلاحات نشده بود که با حذف عنوان‌های غیرنقد ۲۰۰ اثر به مرحله اول داوری راه یافت.

وی در مورد معیارهای اساسی داوری توضیح می‌دهد: اولین تلاش ما این بود که نقدها را از انواع دیگر مثل پژوهش، مقاله و معرفی کتاب جدا کنیم و معیار اصلی ما این بود که نقد رویکرد علمی داشته باشد و منتقد با چارچوب نظری به نقد پرداخته باشد. رعایت ادب نقد و نقد معطوف به اثر هم از دیگر معیارهای اصلی ما بود.

جزینی جریان نقد در کشور را چنین بررسی می‌کند: نقد ادبی در کشور ما عمر طولانی ندارد، اما در طول سال‌های گذشته، حرکت‌های امیدبخشی آغاز شده است. پیدایش و رشد نشریات تخصصی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان، رشد کمی و کیفی ادبیات کودک، تأسیس نهادهای غیردولتی و آشنایی با رویکردهای جدید نقد ادبی در حوزه ادبیات کودک و نوجوان، همگی به رشد نقد در سال‌های اخیر کمک کرده است.

جزینی می‌افزاید: کافی است که منتقدان و نقدهای دهه ۶۰ را با منتقدان و نقدهای دهه ۷۰ مقایسه کنیم. آن وقت درمی‌یابیم عیب‌جویی‌ها و هزینه‌زبانی‌ها چه قدر کم‌تر شده است.